

Mára alaposan megváltozott a Kossuth Lajos utcának a városban betöltött szerepe. A déli pályaudvaron nem állnak meg a vonatok, az egykor forgalmas iparvágányokat benőtte a fű, az üzemek és gyárak jó része megszűnt, bezárt. Munkakezdés előtt kora reggel nem sietnek és kerekeznek munkások az üzemekbe, gyárakba, délután pedig nem özönlenek vissza százak és százak a városba. A villamos sem csörömpöl az utca szélén a Déliből az Újteleki utca felé. Ehelyett van autó autó hátán Sopronbánfalva, Brennbergbánya és Ágfalva felé. Sétánk végén, pihenésképpen betérhetünk egy kis vörösborért az utca egyik borozójába.

14. kép: A modern építészet jegyében épült a 24. számú ház.
Kerítés itt nem készült, de az ültetett örökzöld fák már az emeletig nőttek.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK

403 SOPRONI ARCOK

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai

Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai / A katonai Mária Terézia-rend megalapítása és adományozásának rendje

A katonai Mária Terézia-rend megalapítása és adományozásának rendje

Kétszázötven év telt el azóta, hogy a hétéves háború során, a kolíni csatamezőn 1757. június 18-án a császári-királyi hadsereg által aratott első, igazán jelentős győzelem után Mária Terézia, a Habsburg Birodalom uralkodója megalapította a róla elnevezett magas katonai kitüntetést. A katonai Mária Terézia-rend az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság országainak magas kitüntetése, a vitézséget és hősiességet jelképezte. Érdem alapján, a legkiemelkedőbb haditettek és a kérelem elbírálása után adományozták. Csak a hadszíntéren (csatamezőn) tanúsított teljesítmény alapján lehetett megkapni. A kis fehér kereszt a világ egyik legtöbbször becsült katonai rendje volt. [302\(302\)](#)

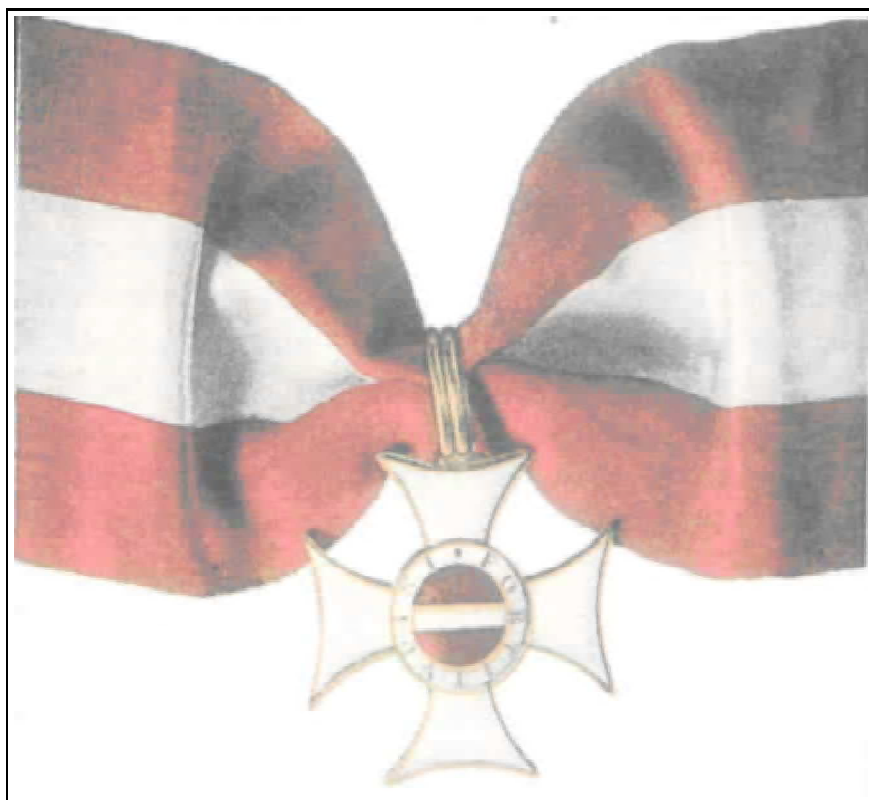
A katonai Mária Terézia Rend alapszabályát I. (Lotharingiai) Ferenc német-római császár utasítására gróf Leopold Josef Daum (1705–1766) tábornagy, teanói herceg készítette, jóváhagyása után Bécsben, 1758. december 12-én tették közvéleményre. Az alapszabály rögzítette, hogy a kitüntetést elnyerheti a Hadsereg valamennyi tisztje, zászlósa, a legalacsonyabbtól a legmagasabb beosztásúakig; rangra, vallásra, származásra, vagyonra való tekintet nélkül.

Nagykeresztet kaphattak azok, akiknek bátorsága olyan cselekedettel párosult, amely egy fontos hadművelet kedvező, sikeres kimenetelét döntően befolyásolta. Lovagkeresztet kaphatott, aki kimagaslóan bátor cselekedettel arra méltóvá vált. II. József császár 1765. október 15-én középkereszt (parancsnoki) osztály beállításával bővítette a Rendet. A Rend tagjai lehettek a császári-királyi hadseregben szolgálatot teljesítő, külföldi állampolgárságú tábornokok és tisztek is. II. Ferenc osztrák császár (I. Ferenc magyar király) a Habsburg birodalommal szövetséges országok parancsnokai, tisztjei részére is adományozhatóvá tette. A kitüntetést a kérelmező, vagy jelölt akkor kaphatta meg, ha az elbírálók – a Rendi Káptalan – a leírt, kellően bizonyított tett mérlegelése során olyan határozatot hoztak, hogy az megfelelt az alapszabályban rögzített kívánalmaknak. A végső döntést a Rend Nagymestere mondta ki, aki előzetes javaslat nélkül is adományozhatta a rendi jelvényt. A Nagymester mindig a Habsburg ház feje, az uralkodó volt. A Káptalan a Rend tagjaiból, a korábban kitüntetettekből állt, működését általában a korrektség jellemezte. Egyes esetekben előfordult, hogy a vitézi tett igazolására nem maradt kellő számú túlélő, aki tanúként szerepelhetett volna, ami megnehezítette a döntés előkészítését.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai / A katonai Mária Terézia-rend jelvénye, viselése és első kitüntetettjei

404 A katonai Mária Terézia-rend jelvénye, viselése és első kitüntetettjei

A rend jelvénye nyolcszögű, széles végekkel és arany szegéllyel készült, fehérszínű tűzzománccal bevont aranykereszt, közepén pajzs, piros mezőben fehér csík. A pajzs szélén arany betűkkel FORTITUDINI – a vitézségnek – felirat. A hátoldalon az alapító és férje „MTF” összevont monogramja található, melyet babérkoszorú övez. A kitüntetés szalagja: piros-fehér-piros.

1. kép: A katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztje (Fotó: Katona-gyűjtemény)

A katonai Mária Terézia Rend viselési rendjét a következőképpen szabályozták: A lovagkeresztet a legfelső gomblyukba illesztve, 14 cm hosszú, 40 mm széles szalagon hordták. A parancsnoki (közép) kereszt nyakban, 50 mm széles szalagon viselendő. A nagykereszt 10 cm széles szalagon – jobb válltól bal csípőig –, hordható, ehhez a mell baloldalán viselendő csillag is tartozik, amely a kereszt nagyobb formája. A kereszt mögött a pajzsot zöldre zománcozott babérkoszorú övezi. Hétköznapi viseletnél a vállszalagot nem, csak a csillagot hordták.

Az első két nagykeresztet a Nagymester utasítására már az alapszabály kiadása előtt, a kolíni ütközet után kiadták. A két kitüntetett Lotharingiai Károly Sándor főherceg tábornagy (1712–1780), a császári-királyi csapatok parancsnoka, a királynő sógora, és a már említett gróf Leopold Daum tábornagy, a kolíni csata győztes parancsnoka volt. A rendi jelvények ünnepélyes átadására 1758. április 23-án Bécsben került sor. Nagykeresztet három tábornok, lovagkeresztet 36 tábornok és tiszt kapott. Ez alkalommal kapta a nagykeresztet nádasdi gróf Nádasdy Ferenc tábornagy (1708–1783), a kolíni ütközet lovassági parancsnoka és futaki gróf Hadik András tábornagy (1711–1790), lovas parancsnok, Berlin megsarcolója. Lovagkeresztet kapott galántai herceg Esterházy Miklós tábornagy (1714–1790), gyalogsági parancsnok.

405A katonai Mária Terézia Rend elnyerői kérelmezhatték a bárói címet és megkapták a nemességet bizonyító oklevelet, amennyiben származásuk ezt szükségessé tette. A kitüntetés tulajdonosai járadékban részesültek, amelynek kiutalásáról a rend kancellárjától értesítést kaptak.

A katonai Mária Terézia Rend kitüntetését négy soproni születésű tábornok kapta meg, akiket az alábbiakban szeretnék bemutatni. Az ütközetekben, csatatereken tanúsított magatartásuk, és katonai tevékenységük, valamint békeidőben végzett munkájuk alapján valóban méltónak bizonyultak rá. Elkötelezettségüket a hadsereg és általában a császári ház iránt – amely kettőjüknél az 1848/49-es

Szabadságharccal való szembe fordulást is jelentette – életútjuk bizonyítja.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai / Ternovai báró Stipsicz József lovassági tábornok

Ternovai báró Stipsicz József lovassági tábornok

Régi magyar nemesi család leszármazottja, őse I. Lipót királytól kapta nemesi oklevelét 1662. szeptember 9-én. Sopronban született 1755. augusztus 15-én, anyja báró Ujvári Josefa, apja Stipsicz Ignác császári-királyi katonatiszt, aki akkor Sopronban teljesített szolgálatot.

Katonai pályafutását iskolai elvégzése után mint kadét kezdte meg a császári-királyi könnyűlovasságnál. 1783-ban ezred-segédtszti kinevezést nyert. Kitűnt Belgrád visszafoglalásánál; 1789-ben már őrnagyként szerepelt az ezrednél. Katonai ismeretei kiterjedtek, széleskörűek voltak. Képzettsége, rátermettsége alapján rendszeresen kapott segédtszti, majd szárnysegédi beosztást tábornokok mellett vagy magasabb törzsekben. Első szárnysegéd volt Károly főherceg, a hadsereg főparancsnoka mellett, később I. Ferenc magyar király katonai törzsében is hasonló beosztást töltött be. 1793-ban alezredesi, 1794-ben ezredesi kinevezést kapott. Ezredesként a Batthyány Károly herceg emlékére felállított könnyű lovasezred parancsnoka volt 1794 és 1797 között.

Az ellenséggel szemben kitűnt személyes bátorságával és megfontolt intézkedéseivel. Neerwindennél 1793. március 18-án az ütközet során két lovas osztállyal megtámadta a tüzéség ellen küldött ellenséges oszlopot és megzavarta az általuk kidolgozott hadmozdulatot, amellyel nagyban elősegítette a győzelmet. Ezen cselekménye után terjesztették fel a katonai Mária Terézia Rend elnyerésére, amelyet a következő, évben, 1794-ben kapott meg. 1797-ben tábornoki rangfokozatot kapott. A stockachi ütközetben Károly főherceg hadseregének jobb szárnyát vezényelte, a győztes csata után a vezér legmagasabb megalégedtségét fejezte ki. Felterjesztették a Rend parancsnoki keresztjének viselésére. A kitüntetést ugyan nem kapta meg; viszont 1800-ban altábornagyi rendfokozatba léptették elő. Új beosztása az Udvari Haditanácsnál volt, ahol a hadikönyvelés főigazgatójává nevezték ki. 1802-ben a 10. huszárezredhez kapott megbízatást, amelyhez ezredtulajdonosnak nevezték ki. A beosztást 1814-ig töltötte be, ekkor másodtulajdonosi címet kapott, mivel protokolláris meggondolásból az új tulajdonos III. Vilmos porosz király lett.

Tulajdonosi beosztása idején a 10. huszárezred parancsnoka a soproni születésű Schneller András ezredes lett, akit valószínűleg már az 5. könnyűlovas ezredtől ismert. Leveleiben, melyet a 10. huszárezred parancsnokának írt, biztosítja bizalmáról, és megbízza az altisztek kinevezési jogával. Ezt követően egy újabb levélben a legénységgel 406 és az altisztekkal szemben átadja az ú. n. „pallosjogot”; azaz a fegyelmi jogot az ezredparancsnoknak kellett a továbbiakban gyakorolnia.

Részt vett az 1805. évi hadjáratban Ulmnál, és esetenként beosztottak nélkül is gondoskodott a megfelelő ellátásról. A hadjárat befejezése után az újoncozási főigazgatóság vezetését vette át. Az osztrák bárói címet 1806-ban kapta meg, magyar báróságát Liber Regius LXVI. Kötetének tanúsága szerint 1821. február 9-én igazolták. Linz főparancsnoka volt, majd 1809-ben a franciák elleni hadjárat során Károly főherceg, generalissimus törzsében teljesített szolgálatot. Részt vett az asperni, wagrami, és znaimi csatákban. A békekötés után 1811-től Erdélyben lett főhadparancsnok, 1813-tól lovassági tábornok. Az Udvari Haditanácsnál is magas pozíciókat töltött be a hadi ügykezelésnél és a hadi főosztálynál. A szolgálat ellátása a legmagasabb elismerésre tette érdemessé. Birtok-adományként Ternova községet kapta, és ettől kezdve a ternovai előnév viselése is megillette. 50 éves szolgálati jubileuma alkalmával a Lipót Rend nagykeresztjével tüntették ki. Kinevezték az Államtanács katonai szekciójának vezetőjévé is, ezt a beosztást egy évig töltötte be. 1831. szeptember 16-án halt meg, a

bécsi vérhasjárvány áldozataként.

Házasságából két leány és egy fiú született. Fia ternovai báró Stipsicz József (1803–1847) császári-királyi ezredesi; unokája ternovai báró Stipsicz József (1846–1920) császári és királyi altábornagyi; dédunokája ternovai báró Stipsicz Károly (1883–1954) magyar királyi vezérkari ezredesi rendfokozatot ért el. Az általa alapított bárói ág leszármazottjai napjainkban is élnek.³⁰³⁽³⁰³⁾

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedűs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai / Felsőőri lovag Benedek Lajos Ágost tábornagy

Felsőőri lovag Benedek Lajos Ágost tábornagy

A császári-királyi hadsereg egyik tehetséges vezénylő tábornoka, Johann Joseph Radezky tábornagy pártfogoltja Sopronban született 1804. július 14-én. Anyja nemes Dorner Katalin, apja Benedek János András orvos, aki 1804. augusztus 22-én tette le a polgáresküet Sopronban. Komoly páciéntúrát épített ki a városban szolgálatot teljesítő katonatisztek körében, és meglehetősen vagyont gyűjtött össze. Bátyja, Benedek Károly, orvosnak tanult, örökölte apjától a rendelőt, a betegeit. Nővére feleségül ment Walz Antal ulánus őrnaggyhoz. A Benedek család Vas megyei nemesek Sopron megyébe átszármazott ága. Nemesi címüket II. Mátyás császártól 1610. június 25-én kapták. A nemesi oklevelet Sopron vármegye 1818-ban igazolta és hirdette ki.

Benedek Lajos iskoláit Sopronban, az evangélikus líceumban végezte, magántanára volt borgátai Szabó József, aki később gazdag soproni polgár lett. A líceum befejezése után Johann Radezky gróf altábornagy, Sopron városparancsnoka támogatásával felvették a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatói közé. Első tiszti rendfokozatát 1823-ban kapta, a 27. Marquis Chasterer gyalogezredhez nevezték ki zászlósnak. Két év múlva előléptették alhadnagynak és áthelyezték a 45. Klopstein gyalogezredhez. A ranglétrán fokozatosan haladt előre: 1831-ben főhadnaggyá, 1835-ben századossá, 1840-ban őrnaggyá léptették elő. Rövid ideig szolgált a vezérkarban, 1840-től a galíciai 407 főhadparancsnokságon a katonai vezetésben kapott beosztást mint főhadsegéd. Itt nevezték ki alezredesnek 1843-ban.

A krakkói felkelés leverésében való részvételéért megkapta a Lipót Rend lovagkeresztjét. Ezredesi előléptetése után visszahelyezték Itáliába, átvette a 33. Gyulai Ferenc gyalogezred parancsnokságát. Radezky tábornagy parancsnoksága alatt hamarosan dandárparancsnoki beosztással bízták meg. Részt vett az 1848. május 29-i ütközetben Curtanone mellett, tevékenysége alapján elnyerte a katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét, melyet még ez év során mellére tűzhetett. Dandárával ott volt a mortarai, majd a novarai csatatereken is. 1849. április 4-én tábornokká léptették elő, és kitüntették a Lipót Rend parancsnoki keresztjével. A novarai győzelemben játszott szerepe után Albrecht főherceg elküldte neki apjának, Károly főherceg, generalissimusnak az asperni győztes ütközetben viselt kardját.

Mészáros Lázár magyar hadügyminiszter 1848. májusban, majd megismételve júniusban levélben meghívta Magyarországra, felajánlotta a leendő honvédség parancsnoki tisztségét. Az ajánlatot mindkét esetben elutasította. Magyarországra 1849. áprilisban vezényelték át, dandárával a császári oldalon vett részt a június 29-i győri és a július 2-i és 11-i komáromi ütközetekben. A dandárban a 2. Károly-Lajos könnyű lovasezred ezredesi és őrnagyi osztálya (parancsnok: báró Eduard Bersina von Siegenthal ezredesi), a 12. vadászászlóalj, a Konstantin landwehr zászlóalj, a 4. Hoch und Deutschmeister 1-es és 2-es zászlóalja, három tüzéreg és egy hidász század kapott beosztást. Haynau tábornagy felkérte a hadsereg vezérkari főnöki beosztására is, de ezt nem fogadta el, megmaradt dandárparancsnoknak. Hadtestével Temesvár felé vonult, és ott volt az augusztus 3-i újszegedi, és az

augusztus 5-i szőregi ütközetekben, ahol megsebesült.

Sopron város a Szabadságharc leverése után azonnal, 1849. október 2-án díszpolgárságot adományozott Benedek Lajosnak. Arra nincs adat, hogy a kitüntetett személyesen részt vett volna a közgyűlésen.

Sebesüléséből való felgyógyulása után a 2. itáliai hadsereg vezérkari főnöke, ezt követően Galíciában a IV. hadtest parancsnoka, majd újra Itáliában a 8. hadtest parancsnoka. 1852. október 26-án altábornagy lett. Hadtestének élén 1859-ben részt vett az itáliai háborúban, a franciák és piemontiak ellen. Teljesítménye alapján kiérdemelte október 17-én a katonai Mária Terézia-rend parancsnoki keresztjét. Még ez évben, 1859. november 27-én, tábornagyi rendfokozatba lépett elő. A bárói címet nem kérte, hivatalból pedig nem kapta meg. A császár kinevezte vezérkari főnöknek, és beosztották a tábornokokat felülvizsgáló bizottságba. Ennek során összeütközésbe került a főméltósági címeket viselő tábornokokkal. 1860. április 19. és október 20. között Magyarország kormányzója volt, ezt követően Lombardia-Velence főparancsnokává nevezték ki. A Lipót Rend nagykeresztjét 1862. június 14-én kapta meg. „A császár első katonája” címmel emlegették.

1866. áprilisában a poroszok ellen készülõ hadsereg főparancsnokává nevezték ki, bár egészségügyi problémáira, felkészültsége hiányosságaira és a cseh hadszíntér ismeretének hiányára hivatkozva tiltakozott ez ellen. Albrecht főherceg tábornagy hosszabb rábeszélése után, bár továbbra is hangoztatta kétségeit, elvállalta a császári-királyi hadsereg nagyobb részének parancsnoki beosztását. Az Északi hadsereg hét 408 gyalogos hadtestből – parancsnokai: két főherceg, három gróf és két báró –, öt lovas hadosztályból, nagy létszámú tüzérségből, valamint a szövetséges szász hadtestből állt. A vereséggel végződõ első ütközetek után kérte a császárt, hogy kössön békét, de a königgrätzi csatával elveszett a háború is. A visszavonulást még megszervezte, a hadsereget aránylag rendben adta át Albrecht főherceg tábornagnak.

A vereség után leváltották, hadbíróság elé állították, vállalnia kellett a teljes felelõsséget. A hadbírószági eljárást a császár leállította, a tábornagyi nyugdíjba került, Grazba kellett visszavonulnia. Grazban naplóját rendezte, emlékiratát készítette. 1881. április 27-én halt meg, a Leonard Friedhof-ban temették el. Özvegyének csak Albrecht főherceg és Bismarck porosz kancellár fejezte ki részvétét. Végrendeletében leírta, hogy az Albrecht főhercegtõl kapott kardot a küldõjének, kitüntetéseit pedig az adományozónak küldjék vissza. Naplóját, emlékiratait Albrecht főherceggel folytatott beszélgetések után özvegye megsemmisítette.

Benedek Lajos tábornagyi született harcász, tehetséges, csapatvezetéshez értõ tábornok, igazi katona volt. Hadvezér azonban nem volt, nem tudott ellentmondani. Sodorta jelszava: „hûség a hazához, a császári házhoz, a hadsereghez, az egyházhoz, a szeretett nõhöz”. Születésének 200. éves évfordulóján, 2004-ben sírjára osztrák és magyar hagyományõrzõ szervezetek koszorút helyeztek el.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Hegedûs Elemér: A Mária Terézia-rend soproni lovagjai / Báró Ottinger Ferenc altábornagy

Báró Ottinger Ferenc altábornagy

A császári-királyi hadsereg egyik legkiválóbb, magas katonai beosztásba jutott lovas-tisztje 1793. szeptember 28-án született Sopronban. Anyja Has Franciska, apja Ottinger József sörfõzõ mester, aki Sopronban 1793. augusztus 22-én tett polgáresküt, 1805-tõl külsõ tanácsstag volt.

Ferenc iskoláit Sopronban végezte, majd 1809-ben beállt hadapródnak az 5. Radetzky huszárezredbe.

Innen helyezték át 1813 áprilisában a 8. Kienmayer altábornagy huszárezredbe, ahol alhadnagynak nevezték ki Franz Bubna von Warlich ezredes parancsnoksága alá. Néhány héttel később főhadnaggyá léptették elő. Az itáliai harcokban bizonyította rátermettségét, bátóságát. Piacenzánál több rohammal vert szét egy ellenséges osztagot, kiszabadítva a 8. vadász-zászlóalj fogságba esett egyik századát, Pármánál pedig a rábízott fél századdal nagyobb erejű ellenséges lovasszázadot támadott meg. Komolyan megsebesült, hét hónapig tartózkodott kórházban. 1821-ben részt vett a Nápolyi Királyság ellen indított hadjáratban. Rendszeresen vezetett lovasportyákat az ellenséges állások, az ellenség mögötti terület megfigyelésére, az ellenséges utánpótlás zavarására. Az ezred parancsnokai és a vezénylő tábornok több alkalommal fejezte ki elégedettségét vele szemben.

A béke időszakban ezredénél iskolát vezetett, ahol lovaglást, vívást, felderítést, tereptant oktatott. A tiszti ranglistán szépen haladt előre. 1825-ben kapitány, 1834-ben őrnagy, 1837-ben alezredes lett az ezrednél. 1840-ben ezredesi kinevezést kapott, ezzel egyidejűleg az 1. császári huszárezred parancsnokságával bízták meg. Az ezredparancsnoki tisztséget hat évig töltötte be, amikor tábornokká nevezték ki és a budai dandárparancsnoki beosztást is megkapta. Elöljáró hadosztályparancsnoka báró Moricz Boineburg altábornagy volt.

409 1848. április 20-án gróf Batthyány Lajos miniszterelnök kinevezte az Országos Nemzetőrségi Haditanács elnökének; felajánlották neki a hadügyminiszteri posztot is, de nem fogadta el. Ezt követően a Dráva vonalon álló sorkatonaság parancsnoki beosztását kapta meg. A Jelačić altábornagy által vezetett császári katonák ellen azonban nem akart harcolni, ezért 1848. augusztus 10-én felmentését, nyugállományba helyezését. Az elbírálásig Sopronba utazott rokonaihoz. Mészáros Lázár hadügyminiszter javaslatára kinevezték Kőszegre dandárparancsnoknak, de ezt a beosztást nem foglalta el. Ehelyett jelentkezett a császári hadsereg Jelačić által irányított hadtesténél, ahol 1848. október 10-től lovasdandár-parancsnoki beosztást kapott Ebbe a dandárba tartozott a 6. Wallmoden vértess ezred parancsnoka, Fejérváry József ezredes, és a 7. Hardegg vértess ezred parancsnoka, Stauffer Ádám ezredes is.

1848. december 28-án és 30-án két nap alatt két komoly győzelmet aratott a császári oldalon – a Szabadságharc serege ellen. Először Bábolnánál a Görgey hadtest utóvédjén ütött rajta, majd Móránál a Perczel Mór tábornok által vezényelt hadosztályt futamította meg. Ekkor állapították meg róla Görgey tábornok törzsében: „ein Mordskerl dieser Ottinger” (fenegyerek ez az Ottinger). Pest és Buda bevétel után Szolnokot is birtokába vette. Részt vett Cegléd mellett az 1849. január 21-i és január 25-i, valamint a március 5-i szolnoki és az április 6-i isaszegi ütközetekben is. 1849. április 30-án altábornaggyá lépett elő és lovashadosztályt vezényelt, Jelačić altábornagy hadtestében Kátynál június 7-én újra győztes csatát vívott.

A móri ütközetben aratott győzelem elismeréseként 1849. július 29-én megkapta a katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét, ezt követően 1851. február 27-én az osztrák bárói címet. A Vaskorona Rend II. osztály, a Lipót Rend lovagkereszt, a Katonai Érdemrend tulajdonosa. Kinevezték az Íjász testőrség – Arcière Leibgarda – főhadnagyának, az 1. császári huszárezred másodtulajdonosának. Nyugdíjazása előtt 1866-ban a Lipót Rend parancsnoki keresztjét adományozták részére. Bécsben halt meg 1869. április 8-án; megérte, hogy fiát, báró Ottinger Gusztávot 1867-ben a 4. Edelsheim-Gyulai huszárezred parancsnokává nevezték ki. Síremléke Bécsben, a Zentralfriedhofban áll.

Báró Ottinger Ferenc altábornagy a császári hadsereg határozott, kezdeményező, tapasztalt lovastisztje volt, ezen tulajdonságai személyes bátorsággal és feltétlen császárhűséggel párosultak. Az általa vezetett ezredek bíztak benne, a lovasságot, a lovas taktikát jól ismerő parancsnokot ismerték meg személyében.

Bárá Lehár Antal vezérőrnagy

Sopronban született 1876. február 21-én. Anyja Neubrant Krisztina, elmagyarosodott német családból származott. Apja katonakapitány, aki pályafutása során mintegy húsz alkalommal költözött a Monarchia különböző helyőrségeibe. Testvére, Ferenc kivételes tehetség, az operettirodalomban alkotott páratlan életművet.

Lehár Antal a katonai pályát választotta, Pozsonyban, Prágában tanult, majd a bécsi császári és királyi gyalogos hadapródiskola növendéke lett 1889 és 1893 között. Az iskola elvégzése után zászlós, ezt követően 1894. november 1-én hadnagyi kinevezést kap. 1897 és 1899 között a Hadiiskolában tanult, ahol „jó” eredménnyel végzett. Az iskolán 1889-május 10-én főhadnagyi rendfokozatba lépett elő.

410 Különböző helyőrségekben teljesített vezérkari és csapattiszt szolgálatot, és a hadsereg lövész kiképző iskoláján is oktatott. 1902. május 1-én százados lett, majd 1913. november 1-én őrnagyi rendfokozatba léptették elő. A mozgósítás során 1914. augusztusában a pozsonyi 13. honvéd népfelkelő gyalogezred II. zászlóaljának parancsnoka lett a galíciai fronton. Egy saját kezdeményezésű, 1914. szeptember 2-án Opole mellett végrehajtott jól sikerült haditettéért felterjesztésre került a katonai Mária Terézia Rend kitüntetésre, a melyet a káptalani döntés és nagymesteri jóváhagyás után 1918. augusztus 17-én megkapott. Ekkor már ezredesi rendfokozatban volt – 1918. május 1-jén lépett elő – és az újonnan szervezett 106. gyalogezred parancsnokaként szolgált. Az ezred indulóját testvére, Lehár Ferenc szerezte. Előzőleg kitüntették a Tiszti arany vitézségi éremmel is, amelyet szintén a Rend Káptalanja illetve Nagymestere adományozott. A Tiszti arany vitézségi érem átvétele után 1918. július 30-án Bécsben osztrák nemesi címet is kapott, majd kérésére 1918. október 17-én az osztrák bárói címet is elnyerte. A katonai Mária Terézia-rend elnyerése után köszöntötték a fronton az előjárói és a hátszágából, többek között Sopronból is.

A háború végén ezredével az isonzói fronton szolgált, részt vett a piavei harcokban. A front összeomlása után az ezred teljes fegyverzettel Magyarországra került vissza. Szombathelyen hadosztály, majd körletparancsnok lett. A visszahozott ezred, mely a szombathelyi 83. ezred III. és IV. zászlóaljaiból, valamint a soproni 76/III. zászlóaljból állt össze, hazatérése után leszerelt, így a körletparancsnoki tevékenysége az új katonai erő szervezésével telt el. A szombathelyi hadosztály 1919. őszén legnagyobb létszámú, legjobban felszerelt seregteste volt a Nemzeti Hadseregnek. Az 1919. november 14-i budapesti bevonuláson a szombathelyi zászlóaljat személyesen vezette, a piavei induló – volt ezrede indulójának – zenéjére.

A hadosztály tisztjeitől 1920. január 1-én díszkardot kapott ajándékba. Markolatán ezüst dombormű a piavei támadás és a budapesti bevonulás ábrájával. A kard hüvelyén a bárói címer, a Mária Terézia-rend és a Tiszti arany vitézségi jelvénye, a pengére Moson, Sopron, Vas és Zala vármegyék címerei voltak rávésve. A második királypuccs idején IV. Károly mellé állt, aki 1921 októberében vezérőrnaggyá nevezte ki. 1921-ben részt vett IV. Károly által szervezett király-puccsban. A királypuccs leverése után kilépett a Nemzeti Hadseregből. Először Münchenbe szökött, majd innen Bécsbe tért vissza. Bár felesége, Magerle Emília, tehetős bécsi családból származott, anyagilag mélyponton voltak. Testvérétől alig kapott segítséget, mivel a feleségek között nem volt egyetértés. Berlinben telepedett le, ahol egzisztenciát teremtett magának: az osztrák zeneműkiadók, zeneszerzők jogvédelmét látta el.

1938 után visszatért Bécsbe. Élete végén a háborús sebesülései okoztak gondot számára. Az

elszenvedett tizenkét sebesülés közül a lábsebe bizonyult a legsúlyosabbnak, amely vérmérgezést is okozott az 1920-as évek elején, és emiatt hosszabb ideig volt kórházban. Utolsó éveit tolószékekben töltötte és testvére tárgyi hagyatékát gondozta. 1962. november 12-én halt meg Bécsben (Nussdorf), a helyi temetőben felesége mellé temették el.

2007. LXI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI ARCOK / Wallner Ákos: Németh Sámuel (1877-1975)304

411 Wallner Ákos: Németh Sámuel (1877-1975)³⁰⁴⁽³⁰⁴⁾

Százharminc évvel ezelőtt, 1877. szeptember 25-én született Németh Sámuel, aki 1922-től a Soproni Evangélikus Líceumnak tanára, majd 1931-től 1939-ig igazgatója volt. Nyugalomba vonulása után is még éveken keresztül sokak által tisztelt és szeretett alakja volt városunknak. 1951-ig görögöt tanított az Evangélikus Teológián, iskolai és társadalmi funkciókat is vállalt, de idős korában ideje legnagyobb részét a Líceum iskolatörténete kutatásának szentelte.

Idén, amikor a Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) fennállásának 450 éves évfordulóját ünnepli, illendő megemlékeznünk Németh Sámuelről, aki az iskola két világháború közötti időszakának meghatározó egyénisége volt, ugyanakkor 1922 előtti felsőlövői működése révén a dunántúli evangélikus középfokú iskolák fejlesztésében is meghatározó szerepet töltött be (1. kép).